

Proces medziagentúrnych postúpení pri ochrane detí v Slovenskej republike

Január 2024

Obsah

1. Úvod a rozsah pôsobnosti krokov postúpenia pri ochrane dieťaťa.....	3
2. Definície a pojmy.....	4
3. Hlavné zásady pre medziagentúrne postúpenie prípadu	8
4. Reakcia na prípady ochrany detí a case management:	9
4.1. Identifikácia rizík v oblasti ochrany detí	9
4.2. Kritériá zraniteľnosti v rámci case managementu	10
4.3. Okamžitá reakcia na riziká v oblasti ochrany detí.....	10
4.4. Povinné oznamovanie a mechanizmus postúpenia prípadov ohrozených detí na Slovensku.....	12
4.4. Špecifické potreby iných služieb pre deti	13
5. Prílohy:	14
- Príloha 1 zoznam poskytovateľov služieb - list 4W (bude zdieľaný samostatne)	14
- Príloha 2: Postup sledovania prípadu	14
- Príloha 3: Formulár na oznámenie prípadu medzi agentúrami	15
- Príloha 4. Zoznam pobočiek a kontaktných osôb ÚPSVaR.....	17

1. Úvod a rozsah pôsobnosti krokov postúpenia pri ochrane dieťaťa

Kroky medziagentúrneho postúpenia v oblasti ochrany detí na Slovensku boli vypracované ako usmernenia pre organizácie pracujúcich s deťmi a rodinami z Ukrajiny a ďalšími vysídlenými deťmi. Dokument uvádza hlavné zásady a postupy pri riešení prípadov ochrany detí v rámci Slovenska.

Ochrana detí v rámci krokov postúpenia sa vzťahuje na prevenciu a reakciu na zneužívanie, zanedbávanie a vykorisťovanie detí. Všetky subjekty, ktoré pracujú v oblasti ochrany detí potvrdzujú, že poznajú a uplatňujú zásady a práva uvedené v Dohovore o právach dieťaťa (Convention on the Rights of the Child) a pri všetkých činnostiach alebo rozhodnutiach, ktoré ovplyvňujú život dieťaťa, zohľadňujú jeho najlepší záujem. Pred prijatím akýchkoľvek opatrení je dôležité zapojenie dieťaťa do rozhodovacích procesov, ako aj jeho názor.

Podľa Dohovoru o právach dieťaťa (1989) majú deti právo na ochranu pred bezprávím, výchovu v bezpečí a na prostredie, ktoré im umožňuje pozitívny rozvoj. Všetky deti, pri ktorých boli zistené obavy o bezpečnosť, majú právo na prístup ku kvalitným službám sledovania prípadu (ako je uvedené v krokoch postúpenia) a k ďalším podporným službám podľa potreby.

Kroky postúpenia sa preto ako na jadro práce s deťmi zameriavajú na služby sledovania prípadov ochrany detí (služby v rámci sociálnej práce pre jednotlivé deti). Sledovanie prípadov ochrany detí sa poskytuje deťom ohrozeným násilím, zneužívaním, zanedbávaním alebo vykorisťovaním, následnú kontrolu potom vykonáva kvalifikovaný manažér prípadu, ktorý je zodpovedný za prípadné postúpenie dieťaťa ďalším službám.

Kroky na ochranu detí odrážajú informácie o službách z januára 2024. Kroky by mali byť pravidelne aktualizované pracovnou podskupinou pre ochranu detí (PPpOD). Agentúry sú zodpovedné za aktualizáciu svojich informácií a zdieľanie akýchkoľvek zmien s predsedami PPpOD, aby sa zabezpečila riadna koordinácia a včasné šírenie informácií.

Všetkým humanitárnym organizáciám pôsobiacim v oblasti utečencov na Slovensku sa pri sprostredkovaní medziagentúrneho postúpenia prípadu a na zdokumentovanie postúpenia v súlade s minimálnymi normami odporúča používať formulár na medziagentúrne postúpenie prípadu ([IARE](#)). Používanie formulára má zabezpečiť predvídateľnosť a štandardizáciu pri postúpení prostredníctvom harmonizácie informácií relevantných pre dané prípady a odporúčané služby.

Mapovanie služieb začalo v januári 2024 prostredníctvom PPpOD. Vzhľadom na dynamickú povahu služieb poskytovaných na Slovensku budú kroky postúpenia pravidelne aktualizované a revidované, aby sa zabezpečilo poskytovanie aktuálnych informácií o službách.

2. Definície a pojmy

Ľudia:

Dieťa: ľudská bytosť mladšia ako osemnásť rokov, pokiaľ podľa práva, ktoré sa na dieťa vzťahuje, nedosiahne plnoletosť skôr¹.

Ohrozené deti: deti, ktoré sú vystavené zvýšenému riziku v dôsledku vystavenia rizikám v širšom ochrannom prostredí a/alebo rizikám vyplývajúcim z individuálnych okolností. Medzi ohrozené deti patria deti bez sprievodu a odlúčené deti (UASC), ako aj iné deti, ktoré sú v ohrození alebo zažili násillie, vykorisťovanie, zneužívanie alebo zanedbávanie. Neúplný zoznam rizikových kategórií je uvedený v odseku c) záverov Výkonného výboru UNHCR (ExCom) č. 7 z roku 2007.²

Dieťa so zdravotným znevýhodnením: osoba so zdravotným znevýhodnením mladšia ako 18 rokov.

Osoby so zdravotným znevýhodnením: osoby s dlhodobým telesným, mentálnym, duševným alebo zmyslovým znevýhodnením, ktoré v kombinácii s inými prekážkami môže brániť ich plnej a účinnej účasti na živote v spoločnosti na rovnocennom základe s ostatnými.

Osoba, ktorá prežila: osoba, ktorá sa udialo alebo deje bezprávie³. Pojem „osoba, ktorá prežila“ implikuje silu, odolnosť a schopnosť prežiť. Pojem „obeta“ má ochranné implikácie, pretože implikuje obeť nespravodlivosti, ktorú by sme sa mali snažiť napraviť. Ľudia, ktorí zažili bezprávie, si môžu na opísanie svojej skúsenosti zvoliť rôzne pojmy.

Deti bez sprievodu: deti odlúčené od oboch rodičov a iných príbuzných, o ktoré sa nestará dospelá osoba, ktorá je za to podľa zákona alebo zvyklostí zodpovedná.

Odlúčené deti: deti odlúčené od oboch rodičov alebo od ich predchádzajúceho primárneho zákonného opatrovníka alebo opatrovníka podľa zvyklostí, ale nie nevyhnutne od iných príbuzných. Môžu sem teda patriť deti sprevádzané inými dospelými členmi rodiny.⁴

- Existujú dve ďalšie kategórie detí bez rodičovskej starostlivosti, ktoré nie sú striktné nazývané bez „sprievodu“ alebo „odlúčené“, ale ktoré potrebujú dodatočnú ochranu, dohľad a záruky, ako tie druhé. Ide o tieto prípady:
 - deti z ukrajinských zariadení, ktoré často prichádzajú do EÚ v skupinách a sprevádza ich opatrovník určený príslušnými ukrajinskými orgánmi, a
 - deti, ktoré prichádzajú na územie EÚ v sprievode opatrovníka určeného príslušnými ukrajinskými orgánmi.

¹ Dohovor o právach dieťaťa Článok 1

² Podrobnosti sú opísané v UNHCR, ExCom Conclusions 107, ods. c), <https://www.unhcr.org/excom/exconc/4717625c2/conclusion-children-risk.html>.

³ Definície *bezprávia* nájdete v časti *Formy bezprávia* nižšie.

⁴ Právo EÚ neobsahuje právnu definíciu „odlúčených“ detí, ale tento pojem je definovaný vo všeobecnom komentári č. 6 Výboru OSN pre práva dieťaťa, *Zaobchádzanie s deťmi bez sprievodu a odlúčenými deťmi mimo krajiny pôvodu*.

Opatrovník: nezávislá osoba, ktorá chráni najlepšie záujmy a všeobecnú pohodu dieťaťa a dopĺňa obmedzenú spôsobilosť dieťaťa na právne úkony⁵. Poručník je spravidla menovaný vnútroštátnou jurisdikciou, napr. súdom, a vystupuje ako zákonný zástupca dieťaťa vo všetkých konaniach rovnakým spôsobom, ako keď rodič zastupuje svoje dieťa. Opatrovníci, ak nimi nie sú rodičia, môžu, ale nemusia byť formálne vymenovaní za poručníkov v závislosti od vnútroštátneho systému.

Osoba, ktorá sa stará o dieťa: osoba, ktorá poskytuje dieťaťu každodennú starostlivosť, ochranu a dohľad. Nemusí to nevyhnutne zahŕňať právnu zodpovednosť. Ak je to možné, dieťa by malo mať kontinuitu v tom, kto mu poskytuje každodennú starostlivosť. Opatrovník podľa zvyklostí je osoba, ktorú komunita prijala buď na základe tradície, alebo bežnej praxe, aby poskytovala dieťaťu každodennú starostlivosť, ochranu a dohľad.

Služby a postupy:

Určenie najlepšieho záujmu⁶: formálny proces posúdenia, ktorého cieľom je určiť postup, ktorý bude najlepšie slúžiť záujmom dieťaťa pri obzvlášť dôležitých rozhodnutiach týkajúcich sa dieťaťa. Tento proces by mal umožniť primeranú účasť dieťaťa bez diskriminácie, zapojiť osoby s rozhodovacou právomocou s príslušnými odbornými znalosťami a vyvážiť všetky relevantné faktory s cieľom posúdiť najlepšiu možnosť.

Posúdenie najlepšieho záujmu⁷ : Priebežný postup vykonávaný v každom jednotlivom prípade, ktorý hodnotí a vyvažuje všetky prvky potrebné na prijatie rozhodnutia v konkrétnej situácii pre konkrétne dieťa alebo skupinu detí s cieľom zabezpečiť, aby sa v takomto postupe prednostne zohľadňoval najlepší záujem dieťaťa.

Case management : štruktúrovaný proces poskytovania pomoci jednotlivcovi, ktorému hrozí bezprávie alebo ktorému bolo bezprávie spôsobené.

Manažér prípadu: osoba, ktorá vedie proces sledovania prípadu.

Priestor vhodný pre deti: bezpečný priestor, ktorý ponúka aktivity pod dohľadom, hry a neformálne vzdelávanie s cieľom pomôcť deťom znevýhodneným mimoriadnou udalosťou vrátiť sa do bežného života.

Ochrana detí: opatrenia prijaté s cieľom predchádzať a reagovať na zanedbávanie, násilie, vykorisťovanie a zneužívanie detí.

Dôvernoscť: etická zásada, ktorá obmedzuje prístup k informáciám a ich šírenie, pričom sa poskytuje len informácie, ktoré sú nevyhnutné pre osoby zapojené do starostlivosti o dieťa so súhlasom osoby, ktorá prežila.

⁵ Európska agentúra pre základné práva, Guardianship for children deprived of parental care: A handbook to reinforce guardianship systems to cater for the specific needs of child victims of trafficking, jún 2014, ISBN 978-92-9239-464-6, dostupné na: <http://www.refworld.org/docid/53b14fd34.html>; Výbor OSN pre práva dieťaťa (CRC), Všeobecný komentár č. 6: Zaobchádzanie s deťmi bez sprievodu a odlúčenými deťmi mimo krajiny pôvodu, 2005, dostupné na: <https://www.refworld.org/docid/51a84b5e4.html>

⁶ [Určenie najlepšieho záujmu dieťaťa- European Commission \(europa.eu\)](http://www.refworld.org/docid/51a84b5e4.html)

⁷ [Posúdenie najlepšieho záujmu dieťaťa - European Commission \(europa.eu\)](http://www.refworld.org/docid/51a84b5e4.html)

Informovaný súhlas: slobodne udelený a odvolateľný súhlas alebo povolenie založené na jasnom posúdení a pochopení faktov, dopadov a budúcich dôsledkov činnosti. Na poskytnutie informovaného súhlasu musí byť osoba spôsobilá a dostatočne vyspelá, aby vedela o ponúkaných službách a rozumela im a bola právne spôsobilá dať svoj súhlas. Rodičia a opatrovníci sú zvyčajne zodpovední za udelenie súhlasu s poskytovaním služieb pre svoje dieťa, kým dieťa nedosiahne vek 18 rokov (**pozri tabuľku 1**). **V prípadoch, keď sa uplatňuje povinné oznamovanie prípadov násillia, sa podľa slovenskej legislatívy informovaný súhlas nevyžaduje.**

Informované dovolenie: vyjadrená vôľa zúčastniť sa na činnosti alebo prijať služby. V prípade mladších detí, ktoré sú príliš malé na to, aby dali informovaný súhlas, ale dostatočne staré na to, aby pochopili a súhlasili s účasťou na činnosti alebo s prijatím služieb, sa zisťuje „informované dovolenie“ dieťaťa (**pozri tabuľku 1**). **V prípadoch, keď sa uplatňuje povinné oznamovanie prípadov násillia, sa informovaný súhlas podľa slovenských právnych predpisov nevyžaduje.**

Tabuľka 1. Usmernenia k informovanému súhlasu a dovoleniu podľa veku

Veková skupina	Dieťa	Opatrovník	Ak nie je opatrovník alebo to nie je v najlepšom záujme dieťaťa	Znamená
0-5	-	Informovaný súhlas	Informovaný súhlas inej dôveryhodnej dospeléj osoby alebo rozhodovača	Písomný súhlas
6-11	Informované dovolenie	Informovaný súhlas	Informovaný súhlas inej dôveryhodnej dospeléj osoby alebo rozhodovača.	Ústne dovolenie a písomný súhlas
12-14	Informované dovolenie	Informovaný súhlas	Informovaný súhlas iného dôveryhodného dospelého alebo dieťaťa. Môže zaväziť dostatočnú úroveň zrelosti (dieťaťa).	Písomné dovolenie Písomný súhlas
15-18	Informovaný súhlas	Informovaný súhlas s povolením dieťaťa	Zaväzi informovaný súhlas dieťaťa a dostatočnú úroveň vyspelosti	Písomný súhlas

Zdroj: Medzinárodný záchranný výbor (IRC) a UNICEF, *Caring for Child Survivors of Sexual Abuse. Guidelines for health and psychosocial service providers in humanitarian settings*, 2012, dostupné na: <https://www.unicef.org/media/73591/file/IRC-CSS-Guide-2012.pdf.pdf>

Opätovné zlúčenie rodiny, vyhľadávanie rodiny: proces vyhľadávania a opätovného zlúčenia odlúčených členov rodiny.

Duševné zdravie: stav duševnej pohody, ktorý ľuďom umožňuje zvládať stresové situácie, realizovať svoje schopnosti, dobre sa učiť a pracovať a prispievať k rozvoju komunity. Duševné zdravie nie je len

neprítomnosť duševných chorôb alebo porúch, ale stav pohody, v ktorom si jednotliviec uvedomuje svoje schopnosti, dokáže zvládať bežný životný stres a prispievať k rozvoju svojej komunity.

Psychosociálna podpora: akýkoľvek typ nešpecializovanej alebo špecializovanej podpory, ktorej cieľom je chrániť alebo podporovať psychosociálnu pohodu a predchádzať duševným poruchám alebo ich liečiť.

Postúpenie: proces nasmerovania klienta k inému poskytovateľovi služieb, pretože potrebuje pomoc, ktorá presahuje odbornosť alebo rozsah práce súčasného poskytovateľa služieb.

Kroky postúpenia: mechanizmus, ktorý bezpečne spája ľudí v núdzi s podpornými a kompetentnými službami, ako je zdravotná starostlivosť, duševné zdravie a psychosociálna podpora, pomoc polície, právna podpora a iné služby.

Formy bezprávia:

- **Násilie páchané na deťoch**⁸: Násilie páchané na deťoch zahŕňa všetky formy násillia páchaného na osobách mladších ako 18 rokov, či už zo strany rodičov alebo iných opatrovníkov, rovesníkov, romantických partnerov alebo cudzích osôb. Väčšina násillia páchaného na deťoch zahŕňa aspoň jeden zo šiestich hlavných typov medziľudského násillia, ktoré sa zvyčajne vyskytujú v rôznych fázach vývoja dieťaťa.
- **Zlé zaobchádzanie (vrátane násilných trestov)** zahŕňa fyzické, sexuálne a psychické/emocionálne násillie; a zanedbávanie dojčiat, detí a dospelých zohľadnených zo strany rodičov, opatrovníkov a iných autorít, najčastejšie v domácnosti, ale aj v prostrediach, ako sú školy a detské domovy.
- **Šikanovanie (vrátane kyberšikanovania)** je nežiaduce agresívne správanie zo strany iného dieťaťa alebo skupiny detí, ktoré nie sú súrodencami ani nie sú v romantickom vzťahu s obeťou. Zahŕňa opakované fyzické, psychické alebo sociálne ubližovanie a často sa vyskytuje v školách a iných prostrediach, kde sa zhromažďujú deti, a na internete.
- **Násilie páchané mládežou** sa sústreďuje na deti a mladých dospelých vo veku 10 - 29 rokov, najčastejšie sa vyskytuje v komunitnom prostredí medzi známymi a cudzími ľuďmi, zahŕňa šikanovanie a fyzické napadnutie so zbraňou alebo bez nej (napr. pištoľou a nožom) a môže zahŕňať násillie páchané gangmi.
- **Násilie zo strany intímneho partnera** zahŕňa fyzické, sexuálne a emocionálne násillie zo strany intímneho partnera alebo bývalého partnera. Hoci prežívajú môžu byť aj muži, násillie v intímnych vzťahoch neúmerne viac postihuje ženy. Bežne sa vyskytuje voči dievčatám v rámci detských manželstiev a skorých/vynútených manželstiev. Medzi romanticky zaangažovanými, ale nezosobášenými adolescentmi sa niekedy nazýva "násillie na rande".
- **Sexuálne násillie** zahŕňa nedobrovoľný dokonaný sexuálny kontakt alebo pokus oň a činy sexuálnej povahy, ktoré nezahŕňajú kontakt (ako napríklad voyeurizmus alebo sexuálne obťažovanie); činy sexuálneho obchodovania spáchané na osobe, ktorá nie je schopná dať súhlas alebo odmietnuť; a vykorisťovanie online.
- **Emocionálne alebo psychické násillie** zahŕňa obmedzovanie pohybu dieťaťa, očierňovanie, zosmiešňovanie, vyhrážanie a zastrasovanie, diskrimináciu, odmietanie a iné nefyzické formy nepriateľského zaobchádzania.

⁸ Zdroj: Násillie páchané na deťoch (who.int). Pre viac informácií choďte: [INSPIRE-SevenStrategies.pdf \(unicef.org\)](https://www.unicef.org/inspire-seven-strategies)

Detská práca: práca, ktorá zbavuje deti ich detstva, ich potenciálu a dôstojnosti a ktorá poškodzuje ich fyzický a/alebo duševný vývoj. Vzťahuje sa na prácu, ktorá je pre deti psychicky alebo morálne nebezpečná a škodlivá alebo zasahuje do ich školského vzdelávania.

Odlúčenie rodín: vzájomné odlúčenie členov rodiny v dôsledku násilných konfliktov, katastrof spôsobených klímou a iných kríz.

Nútené manželstvo: manželstvo, v ktorom jedna alebo obe strany osobne nevyjadrili svoj úplný a slobodný súhlas.

Rodovo podmienené násilie (GBV): súhrnný pojem pre akýkoľvek čin bezprávia, ktorý je páchaný proti vôli osoby a ktorý je založený na spoločensky pripísaných (t. j. rodových) rozdieloch medzi mužmi a ženami. Zahŕňa činy, ktoré spôsobujú fyzickú, sexuálnu alebo duševnú ujmu alebo utrpenie, vyhrážky takýmito činmi, nátlak a iné pozbavenie slobody. K týmto činom môže dochádzať na verejnosti alebo v súkromí⁹.

Zanedbávanie: trvalé neposkytovanie alebo nezabezpečovanie základných fyzických, vývojových alebo psychických potrieb dieťaťa, či už úmyselne, kvôli ľahostajnosti alebo nedbalosti.

Navrátenie: postup násilného vrátenia utečenca alebo žiadateľa o azyl do krajiny, kde pravdepodobne čelí prenasledovaniu.

Sexuálne vykorisťovanie a zneužívanie (SEA): formy rodovo podmieneného násillia, ktoré boli nahlásené v humanitárnom kontexte, konkrétne údajné násilie voči humanitárnym pracovníkom. Sexuálne vykorisťovanie je akékoľvek reálne zneužitie alebo pokus o zneužitie zraniteľného postavenia, nerovnej moci alebo dôvery na sexuálne účely. Sexuálne zneužívanie je reálny alebo hroziaci fyzický zásah sexuálnej povahy, či už prostredníctvom fyzickej sily alebo za podmienok nerovnosti alebo nátlaku¹⁰.

Obchodovanie s ľuďmi: nábor, preprava, prevádzanie, ukrývanie alebo prijímanie akejkoľvek osoby na účely vykorisťovania, a to aj vtedy, ak to nezahŕňa násilie, podvod alebo nátlak.

Diskriminácia: Nespravodlivé alebo predpojaté zaobchádzanie na základe rasy, farby pleti, pohlavia, jazyka, náboženstva, politických alebo iných názorov, národnostného, etnického alebo sociálneho pôvodu, majetku, zdravotného znevýhodnenia, rodu alebo iného postavenia.

3. Hlavné zásady pre medziagentúrne postúpenie prípadu

Neublížovať – zabezpečiť, aby opatrenia a intervencie určené na podporu dieťaťa (a jeho rodiny) nevystavovali dieťa ďalšiemu bezpráviu.

⁹ Definíciu GBV možno nájsť v Usmerneniach Medziagentúrneho stáleho výboru (IASC) pre integráciu intervencií v oblasti rodovo podmieneného násillia do humanitárnej činnosti, 2015 (s. 5), a v Politike UNHCR v oblasti GBV, 2020 (s. 5).

¹⁰ Organizácia Spojených národov, Secretary General's Bulletin on Special Measures for Protection from Sexual Exploitation and Sexual Abuse, ST/SGB/2003/13, 2003, dostupné na: <https://digitallibrary.un.org/record/504355?ln=en>

Bezpečnosť a ochrana – prijať opatrenia na zaistenie fyzickej a emocionálnej bezpečnosti osôb, ktoré zažili násilie, zneužívanie, vykorisťovanie alebo zanedbávanie alebo sú nimi ohrozené. Fyzická bezpečnosť jednotlivca by mala byť mať prednosť pred všetkými ostatnými opatreniami alebo postúpením. Pri predkladaní možnosti postúpenia jednotlivcovi by sa mali zohľadniť aj aspekty bezpečnosti a ochrany, a to v rozsahu, v akom sa dá odôvodnene očakávať, že pracovníci prvého kontaktu si budú vedomí príslušných rizík.

Dôvernosť – chrániť a nezverejňovať poskytnuté alebo zhromaždené osobné údaje týkajúce sa akejkoľvek fyzickej osoby a zabezpečiť, aby sa informácie spracúvali (zaznamenávali, uchovávali, organizovali) a poskytovali tretej strane (t. j. poskytovateľom služieb) len s výslovným súhlasom fyzickej osoby po jej informovaní o dôvodoch postupu a o jej právach. **V prípadoch, keď sa uplatňuje povinné oznamovanie, môže byť dôvernosť porušená.**

Nediskriminácia - podporovať inkluzívny a nediskriminačný prístup k osobám bez ohľadu na ich štátnu príslušnosť, rasu alebo miesto bydliska.

Prístup zameraný na dieťa - vytvárať podporné prostredie a poskytovať služby, v ktorých sú skúsenosti, potreby, práva a najlepšie záujmy dieťaťa stredobodom vzťahu v rámci sledovania prípadu, ktorý je priestorom pre uzdravenie a posilnenie.

4. Reakcia na prípady ochrany detí a case management:

Súčasný kroky postúpenia sa zameriavajú na sledovanie prípadov ochrany detí ako na jadro práce s deťmi, riešenie rizík ochrany a zabezpečenie prístupu k potrebným službám prostredníctvom postúpenia.

Sledovanie prípadov ochrany detí zahŕňa služby typu sociálnej práce pre jednotlivé deti v reakcii na vystavenie násiliu alebo riziku násillia (fyzického, sexuálneho a emocionálneho), zneužívania (verbálneho, sexuálneho, emocionálneho, fyzického), zanedbávania alebo vykorisťovania v domácnosti, komunite alebo v školách; zahŕňa to prípady detskej práce, detských manželstiev, detí bez sprievodu a odlúčených detí a detí v konflikte so zákonom, napr. dieťa, ktoré je alebo bolo obvinené alebo odsúdené za porušenie zákona.

4.1. Identifikácia rizík v oblasti ochrany detí

Dieťa, ktoré potrebuje služby ochrany a sledovania prípadu možno identifikovať rôznymi spôsobmi:

- **Oznámenie dieťaťom:** V niektorých prípadoch sa samotné dieťa alebo jeho rodina (alebo dôveryhodná osoba) môžu obrátiť priamo na subjekt ochrany detí so žiadosťou o pomoc.
- **Oznámenie komunitou:** Členovia komunity, občania bez profesionálnych väzieb na ochranu detí, môžu identifikovať obavy týkajúce sa ochrany detí a obrátiť sa na subjekt ochrany detí so žiadosťou o pomoc.
- **Špecializovaní poskytovatelia služieb v oblasti ochrany detí:** Odborníci špecializujúci sa na ochranu detí/pracovníci organizácie alebo agentúry pracujúci v oblasti ochrany detí môžu identifikovať ohrozené dieťa na miestach poskytovania služieb alebo prostredníctvom iných činností.
- **Nešpecializovaní poskytovatelia služieb:** Identifikáciu problémov v oblasti ochrany detí môže vykonať aj odborník pracujúci v inom sektore ako ochrana detí, napríklad v oblasti vzdelávania, iných oblastiach ochrany, WASH, zdravotníctvo atď. Takéto podnety sú dôležité a odborníci pracujúci v

iných sektoroch by mali prípady postúpiť poskytovateľom ochrany detí na sledovanie prípadov a následné kontroly. Prípady ochrany detí, ktoré na Slovensku podliehajú povinnému hláseniu musia byť postúpené polícii ako vnútroštátnemu orgánu ochrany detí podľa stanovených postupov (pozri nižšie).

4.2. Kritériá zraniteľnosti v rámci case managementu

Keď dieťa spĺňa kritériá zraniteľnosti v rámci sledovania prípadu a dieťa, ako aj jeho rodič/opatrovník, poskytnú informovaný súhlas s prijatím služieb, dieťa začne dostávať služby v procese case managementu. .

Na účely týchto krokov postúpenia a v kontexte humanitárnych núdzových situácií sa nasledujúce skupiny detí považujú za obzvlášť zraniteľné a vzniká pri nich potreba sledovania prípadov v oblasti ochrany detí:

- Deti vystavené alebo ohrozené akýmkoľvek formám zneužívania, násillia (vrátane detí, ktoré prežili sexuálne násillie, zanedbávanie a/alebo vykorisťovanie; (vrátane obchodovania s ľuďmi)
- Prípady detských manželstiev/ predčasných manželstiev/ tehotenstva mladistvých
- Deti spojené s ozbrojenými silami alebo ozbrojenými skupinami
- Deti v konflikte so zákonom
- Deti zapojené do detskej práce
- Deti, ktoré zažívajú emocionálny stres (vrátane detí s problémami v správaní, sexualizovaným správaním atď.)
- Deti, ktoré boli vystavené mučeniu
- Deti, ktorým hrozí vrátenie
- Deti zadržané/zadržované v krajine poskytujúcej azyl
- Deti bez sprievodu (deti bez akéhokoľvek opatrovníka/zabezpečenia; domácnosti vedené deťmi, dieťa v ústavnej starostlivosti, dieťa v pestúnskej starostlivosti, deti násillne oddelené od rodičov umiestnené v opatrovateľských/ubytovacích centrách.
- Odlúčené deti (deti, ktoré žijú s členmi širšej rodiny, ale sú oddelené od rodičov/primárnych opatrovníkov na základe zákona alebo zvyklostí).
- Deti, ktoré sa starajú o deti (deti, ktoré prebrali zodpovednosť za zabezpečenie domácnosti).
- Deti ohrozené odlúčením, násillím a inými porušeniami ochrany detí. Iné deti v zložitých situáciách¹¹ ktoré môžu využiť komplexnú podporu, aby sa zabránilo ďalšej eskalácii situácie.

4.3. Okamžitá reakcia na riziká v oblasti ochrany detí

Ak organizácie občianskej spoločnosti alebo iné humanitárne subjekty identifikujú **riziko v oblasti ochrany detí** (prostredníctvom ktoréhokoľvek typu postúpenia a (v ktorejkoľvek fáze intervencie **okamžitá reakcia** znamená:

¹¹ Poznámka: V prípade ďalších zložitých prípadov môže byť každé ohrozené dieťa postúpené na ÚPSVaR, ak nie je isté, či dieťa spĺňa kritériá zraniteľnosti.

- Poskytnúť bezpečné a starostlivé prostredie, ktoré deťom umožní zdieľať svoje obavy v dôvernom a podpornom prostredí.
- Dodržiavať **zákony a nariadenia o povinnom nahlasovaní týkajúce sa ohrozených detí** vrátane detí bez sprievodu a odlúčených detí (pozri podrobné usmernenie nižšie). V prípade bezprostredného ohrozenia bezpečnosti alebo ochrany dieťaťa sa bezodkladne obráťte na Políciu Slovenskej republiky, aby určila neodkladné opatrenia na základe najlepšieho záujmu dieťaťa.
- Rešpektovať dôvernosť a želania dieťaťa/opatrovníka, pokiaľ sa nejavia byť proti najlepším záujmom dieťaťa
- Poskytnúť dieťaťu (a/alebo rodičovi/opatrovníkovi) komplexné a presné informácie o službách, vrátane služieb sledovania prípadu, ktoré sú dieťaťu k dispozícii. Zabezpečiť získanie informovaného súhlasu a/alebo dovoľenia v súlade s usmerneniami uvedenými v tomto dokumente.
- Poradiť dieťaťu a/alebo rodičovi/opatrovníkovi ohľadom dostupných služieb a uľahčiť včasné a bezpečné postúpenie vrátane získania súhlasu dieťaťa a poskytnutia informácií o obmedzeniach dôvernosti v prípadoch, ktoré si vyžadujú povinné hlásenie.

Subjekty ochrany detí sa pri riešení potrieb zraniteľných detí riadia postupom sledovania prípadu. Case management sa v podstate skladá zo šiestich častí: identifikácia, posúdenie, plánovanie prípadu, realizácia, následná kontrola a uzavretie prípadu:

Identifikácia

- Keď je identifikované dieťa v ohrození/dieťa, ktoré potrebuje ochranu (ktorýmkoľvek zo štyroch vyššie uvedených spôsobov), predstavte sa mu a stručne mu popíšte svoju organizáciu. Ak vám prípad postúpila iná organizácia, ktorá dieťaťu predtým pomáhala, a o prípade existujú záznamy, najprv skontrolujte existujúce záznamy o prípade.

Posúdenie

- Ak prípad spadá do kompetencie vašej organizácie a do oblasti vašej odbornosti, prejdite k posúdeniu potrieb dieťaťa. Ak prípad nespadá do kompetencie vašej organizácie, postúpte prípad príslušnej službe. Pred postúpením sa uistite, že dieťa a/alebo opatrovník s tým súhlasí (alebo to dovoľuje, v závislosti od veku). V niektorých prípadoch, keď sa podľa slovenských zákonov vyžaduje povinné nahlasovanie, nemusí byť získanie súhlasu potrebné. Pred postúpením kontaktujte poskytovateľa služby a uistite sa, že prípad spĺňa jeho kritériá oprávnenosti/prijatia, v prípade, že sa konkrétny typ postúpenia bežne u poskytovateľa služby nevykonáva.
- Počas úvodného posúdenia identifikujte potreby, zdroje a silné stránky dieťaťa/rodiny a určte oblasti, ktoré potrebujú podporu. Pri rozhovoroch zabezpečte súkromie a zabráňte stigmatizácii.

Plánovanie prípadu

- Ak je pri hodnotení zistená potreba pomoci, vytvorte záznam o prípade a pripravte prípadový plán, ktorý pozostáva z krokov, intervencií, subjektov a termínov na dosiahnutie cieľov prípadu.

Realizácia

- Realizujte a následne skontrolujte opatrenia uvedené v prípadovom pláne, v každom kroku konzultujte a informujte dieťa (v prípade potreby rodiča/opatrovníka).

Následná kontrola

- Ak sa pri dosahovaní cieľov prípadu vyskytnú prekážky, prehodnoťte prípadový plán a zvážte, či prípad neodkážete na organizáciu, ktorá poskytuje potrebné služby. Pred postúpením si

vyžadajte súhlas dieťaťa/rodiča/opatrovníka (alebo dovoľenie, v závislosti od veku) s postúpením, informujte ich o dostupných službách a vysvetlite kroky postúpenia. Po získaní potrebného súhlasu/dovoľenia zdieľajte nevyhnutné informácie s novým poskytovateľom služieb, pričom rešpektujte obmedzenia zdieľania informácií, ktoré môže dieťa/rodič/opatrovník požadovať. Majte na pamäti, že dieťa (alebo jeho rodič/opatrovník) môže uprednostniť priamy kontakt s navrhovanou organizáciou. V takom prípade poskytnite kontaktné údaje poskytovateľa služieb.

Uzavretie prípadu

- Ak je plán úspešne realizovaný a dieťa nepotrebuje ďalšiu podporu, pristúpte k uzavretiu prípadu. Majte na pamäti, že môžu byť identifikované nové potreby a dieťa môže potrebovať dlhšiu pomoc, ako je predpokladané obdobie v prípadovom pláne. V takejto situácii aktualizujte prípadový plán a posúďte ďalšiu podporu dieťaťa.
- Ak je prípad uzavretý, zhodnoťte poskytnuté služby s cieľom identifikovať získané skúsenosti a osvedčené postupy.

4.4. Povinné oznamovanie a mechanizmus postúpenia prípadov ohrozených detí na Slovensku

Subjekty ochrany detí musia počas svojej práce s deťmi dodržiavať povinný mechanizmus nahlasovania a postúpenia prípadov ohrozených detí na Slovensku. Nasledujúca časť vysvetľuje postup požadovaný od subjektov v oblasti ochrany detí v reakcii na štyri možné scenáre:

- **Scenár 1: Identifikované dieťa bez rodiča alebo opatrovníka:** Je potrebné okamžite kontaktovať políciu, ktorá následne kontaktuje ÚPSVaR, aby vykonal ďalšie opatrenia.
- **Scenár 2: Dieťa v ohrození alebo je podozrenie na jeho ohrozenie.** Ak je identifikované dieťa v priamom ohrození života a zdravia je potrebné okamžite kontaktovať políciu (je potrebné použiť všeobecné číslo polície 158 alebo telefónne číslo integrovaného záchranného systému 112) Ak je u dieťaťa zistené ohrozenie, ak existuje podozrenie na násilie, zanedbávanie, vykorisťovanie alebo zneužívanie; je potrebné okamžite kontaktovať ÚPSVaR¹². (zoznam pobočiek ÚPSVaR a kontaktných osôb je uvedený v prílohe 4.)
- **Scenár 3: Dieťa identifikované u dospelého s príbuzenským vzťahom alebo opatrovníka bez príbuzenského vzťahu bez platných zákonných opatrovníckych dokumentov.** Ak dieťa nie je priamo ohrozené alebo mu nehrozí nebezpečenstvo ohrozenia jeho priaznivého psychického/fyzického alebo sociálneho vývinu, dospelému by sa malo odporučiť, aby sa obrátil na ÚPSVaR kde mu/jej poskytnú ďalšiu pomoc. Ak je dieťa priamo ohrozené alebo mu hrozí riziko ohrozenia jeho priaznivého psychického/fyzického/sociálneho vývinu je potrebné postupovať podľa scenára 2.¹³ (zoznam pobočiek ÚPSVaR a kontaktných osôb je uvedený v prílohe 4.)
- **Scenár 4: Dieťa identifikované u dospelého s príbuzenským vzťahom alebo bez príbuzenského vzťahu (ktorý nie je pokrvným príbuzným) s platnými zákonnými dokumentmi o opatrovníctve:** nie je potrebné tento prípad nahlasovať ÚPSVaR, ak dieťa nie je priamo ohrozené na živote alebo zdraví, ani mu nehrozí násilie, zanedbávanie,

¹² § 7 ods. 1 zákona č. 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele v platnom znení

¹³ § 7 ods. 1 zákona č. 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele v platnom znení

vykorisťovanie a zneužívanie alebo riziko ohrozenia jeho priaznivého psychického/fyzického/sociálneho vývoja. (zoznam pobočiek ÚPSVaR a kontaktných osôb je uvedený v prílohe 4)

Oznámenie prípadu by malo byť vykonané prostredníctvom stanoveného postupu a/alebo formulára na postúpenie prípadovými pracovníkmi (t. j. koordinátormi prípadu), na ktorých leží celková zodpovednosť za prípad bez ohľadu na postúpenie.

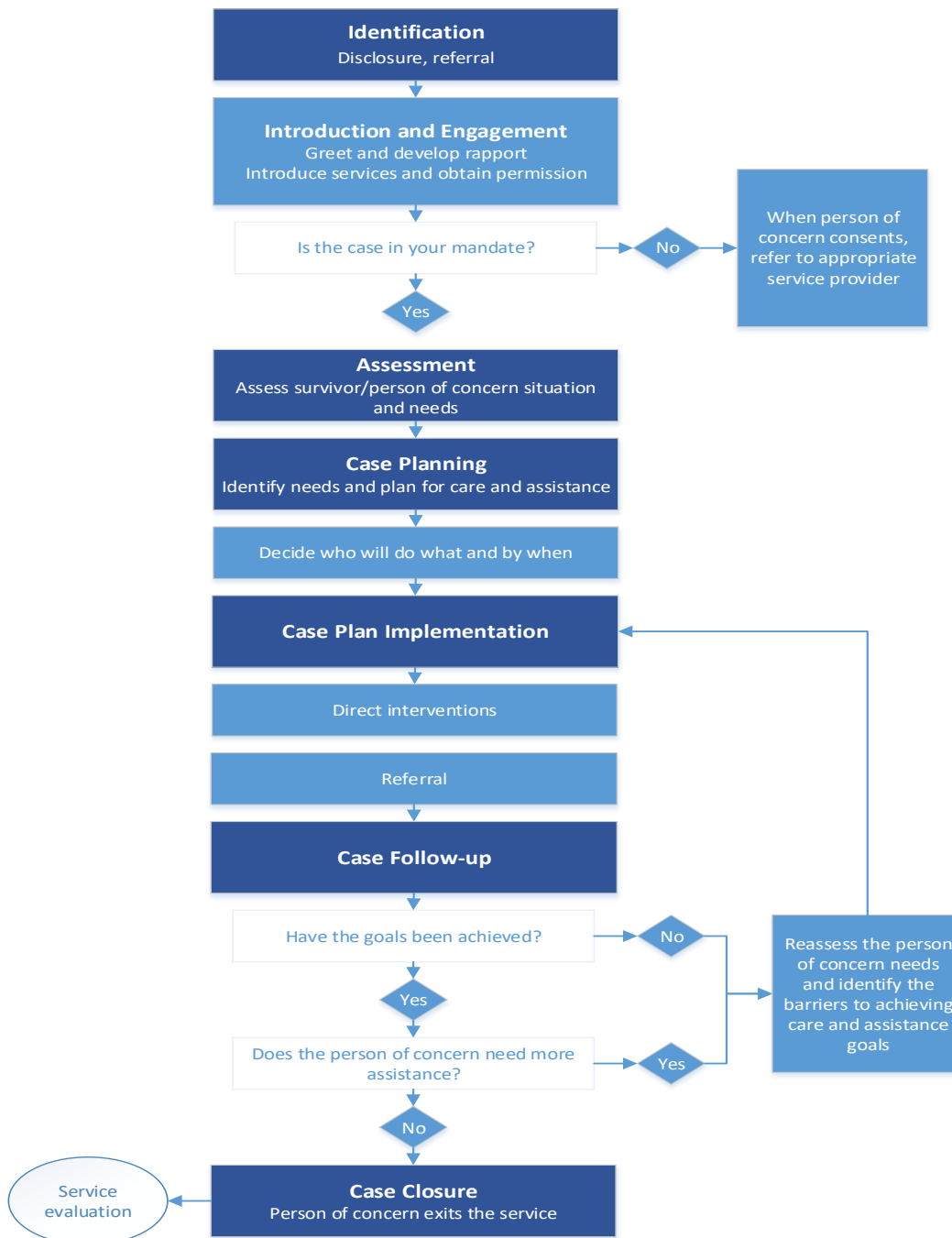
4.4. Špecifické potreby iných služieb pre deti

Počiatočné posúdenie poskytovateľom služieb ochrany detí nemusí potvrdiť, že všetky deti potrebujú intervencie v oblasti ochrany detí, a deti nemusia spĺňať vyššie vymedzené kritériá zraniteľnosti. Preto nemusia potrebovať ďalšie sledovanie prípadu ochrany dieťaťa. Poskytovateľ služieb však môže zistiť, že deti a ich rodiny majú iné potreby, vrátane potreby zdravotnej starostlivosti, starostlivosti v oblasti duševného zdravia, vzdelávania, právnej pomoci, peňažnej pomoci alebo iných sociálnych služieb. Ak pri posúdení nie sú zistené žiadne obavy týkajúce sa ochrany dieťaťa, ale zistí sa niektorá z nasledujúcich špecifických potrieb a poskytovateľ služieb nemá kapacitu/kompetenciu na riešenie týchto potrieb, poskytovateľ služieb postúpi prípad iným poskytovateľom služieb. Nasledujúci postup zahŕňa ďalšie potreby, ktoré môžu byť dôvodom na postúpenie prípadu iným poskytovateľom služieb:

- Dieťa, ktorému hrozí, že nebude navštevovať školu, predčasne ukončí školskú dochádzku alebo nebude do školy zapísané
- Dieťa so špeciálnymi vzdelávacími potrebami
- Dieťa so zdravotným znevýhodnením alebo funkčnými ťažkosťami bez ohľadu na závažnosť alebo druh znevýhodnenia. Zahŕňa to identifikované potreby podpory opatrovateľov (vzájomná podpora, emocionálna podpora, postúpenie na služby atď.) poskytovateľa služieb duševného zdravia, pričom nie sú identifikované žiadne prvky ochrany a opatrovateľ poskytuje podporu.
- Dieťa s identifikovanou podvýživou (nie je identifikované žiadne zanedbávanie zo strany opatrovníkov).
- Dieťa s chronickým, kritickým alebo iným zdravotným stavom.
- Podpora rodiny (ubytovanie, zamestnanie, podpora rodičovstva, podpora pri oddychu atď.), ktorá prispieva k pohode dieťaťa.

5. Prílohy:

- Príloha 1 zoznam poskytovateľov služieb - list 4W (bude zdieľaný samostatne)
- Príloha 2: Postup sledovania prípadu

- **Príloha 3: Formulár na oznámenie prípadu medzi agentúrami**

DÔVERNÉ: Prosím, obmedzte prístup k tomuto dokumentu len na osoby, ktoré potrebujú mať prístup k informáciám, a bezpečne ho uložte.

Poznámka: Vyplnený formulár o postúpení poskytnite osobe, ktorej sa týka, a prijímajúcej agentúre a ponechajte si kópiu pre interné záznamy organizácie a následnú kontrolu.

Postupujúca agentúra	
Agentúra/organizácia:	Meno zamestnanca:
Telefón:	E-mail:
Miesto:	Dátum postúpenia:

Prijímajúca agentúra	
Agentúra/organizácia:	Meno zamestnanca:
Miesto:	E-mail:

Informácie o osobe/prípade	
Meno:	Telefón:
Adresa:	Vek:
Pohlavie:	Štátna príslušnosť:
Hlavný alebo uprednostňovaný jazyk: Ďalšie jazyky:	Číslo OP/identifikačného dokladu:

Ak je osoba/prípade dieťa (mladšie ako 18 rokov)	
Meno primárneho opatrovníka:	Vzťah k dieťaťu:
Kontaktné informácie pre opatrovníka:	Je dieťa odlúčené alebo bez sprievodu? ☐ Áno ☐ Nie
Bol opatrovník informovaný o postúpení? ☐ Áno ☐ Nie (ak nie, vysvetlite)	

Aký je dôvod postúpenia?	
	Bola osoba/prípade postúpená na inú organizáciu alebo jej boli poskytnuté iné

	služby? ☐ Áno ☐ Nie (ak áno, vysvetlite to nižšie)
aké služby už boli poskytnuté?	

Požadované služby		
☐ Služby duševného zdravia	☐ Ochranné služby	☐ Útočisko
☐ Psychosociálna podpora	☐ Právna pomoc	☐ Doprava
☐ Sociálne služby	☐ Vzdelávanie	☐ Peňažná/materiálna pomoc
☐ Lekárska starostlivosť	☐ Podpora na živobytie	☐ Výživa
		☐ Podpora pre deti narodené v dôsledku SEA
Vysvetlite všetky požadované služby:		

Súhlas so zverejnením informácií. (Prečítajte si spolu s osobami/prípacom/opatrovníkom a odpovedzte na prípadné otázky predtým, ako sa podpíšu. Podpíšte sa v mene osoby/prípadu/opatrovníka, ak je súhlas udelený ústne a osoba, ktorá prežila/opatrovník sa nevie podpísať).
Ja, _____ (meno osoby/názov prípadu), som si vedomý/á, že účelom tohto postúpenia a poskytnutia týchto informácií _____ (názov prijímajúcej agentúry) je zabezpečiť bezpečnosť a kontinuitu starostlivosti medzi poskytovateľmi služieb. _____ (názov postupujúcej agentúry), mi jasne vysvetlili postup postúpenia a uviedli presný zoznam informácií, ktoré sa majú zverejniť. Podpisom tohto formulára dávam súhlas na túto výmenu informácií.
Podpis zodpovednej osoby (osoby/prípadu alebo opatrovníka, ak ide o dieťa):
Dátum (DD/MM/RR):

VYPLŇA SA, AK IDE O DIEŤA STARŠIE AKO 14 ROKOV (MLADŠIE AKO 18 ROKOV)
Súhlas so zverejnením informácií. (Prečítajte si s osobou, ktorá prežila/ktojej sa to týka/opatrovníkom a odpovedzte na prípadné otázky predtým, ako vyjadrí svoje dovoľenie, dodatočne k vyššie uvedenému súhlasu opatrovníka. Podpíšte sa v mene osoby, ktorej sa to týka/opatrovníka, ak je súhlas udelený ústne a osoba, ktorá prežila/opatrovník sa nevie

podpísať).

Ja, _____ (**meno osoby/názov prípadu**), som si vedomý/á, že účelom tohto postúpenia a poskytnutia týchto informácií _____ (**názov prijímajúcej agentúry**) je zabezpečiť bezpečnosť a kontinuitu starostlivosti medzi poskytovateľmi služieb. _____ (**názov postupujúcej agentúry**), mi jasne vysvetlili postup postúpenia a uviedli presný zoznam informácií, ktoré sa majú zverejniť. Podpisom tohto formulára dávam súhlas na túto výmenu informácií.

Dátum (DD/MM/RR):

Podrobnosti o postúpení

Nejaké kontaktné alebo iné obmedzenia? Áno Nie (ak áno, vysvetlite to nižšie)

Postúpenie doručené prostredníctvom: Telefónu (len v prípade núdze) E-mail
Elektronicky (napr. aplikácia alebo databáza) Osobne

Následná kontrola prostredníctvom: Telefónu E-mailu Osobne. Do (DD/MM/RR):

Informácie, ktoré budú na základe dohody agentúr vymenené pri následnej kontrole:

Ak dostanete formulár e-mailom, potvrdte jeho doručenie a prijatie prípadu.

- **Príloha 4. Zoznam pobočiek a kontaktných osôb ÚPSVaR**